

DENDROCHRONOLOGINIŲ TYRIMŲ TAIKYMAS MENO KŪRINIŲ DATAVIMUI LIETUVOJE IR JŲ PERSPEKTYVOS

Skiriama Adomui

Gabija Surdokaitė-Vitienė

LIETUVOS KULTŪROS TYRIMŲ INSTITUTAS

Saltoniškių g. 58, LT-08105 Vilnius

gabisu@yahoo.com

Straipsnyje pristatomas dendrochronologinių tyrimų taikymas meno kūrinių datavimui. Jis, kaip pagalbinis metodas, gana plačiai naudojamas dailės istorikų tose šalyse, kurių muziejuose, privačiose kolekcijose, religinių pastatų interjeruose saugomi ant lentų tapyti paveikslai, skulptūros, polichromija dekoruotos medinės architektūrinės detalės ir pan. Lietuvoje šis metodas kol kas nenaudojamas (išskyrus pavienius atvejus), todėl straipsnyje nubrėžiamos tokių tyrimų galimybės, perspektyvos, gairės ir nurodomos dendrochronologinio tyrimo ribos¹.

REIKŠMINIAI ŽODŽIAI: dendrochronologija, medžio rievėlių chronologija, Lietuvos dailės istorija, tapyba ant lentų, skulptūra, restauravimas.

Dendrochronologija (gr. *dendron* – medis, *khronos* – laikas, *logia* – mokslas) tarpdisciplininis mokslas, apiman-
 tis biologiją, klimatologiją, ekologiją, geomorfologiją, hidrologiją, vulkanologiją, archeologiją, architektūros

ir dailės istoriją bei kt. Mokslas pagrįstas specifiniu metinių medžio rievėlių prieaugiu, kuris priklauso nuo klimato sąlygų – klimatinės juostos, kritulių kiekio, saulės aktyvumo, temperatūros ir pan. 1910 m. amerikiečių astronomas Andrew E. Douglassas, ieškodamas saulės aktyvumo sąsajų su medžio rievėmis, atrado sąsajas tarp klimato ir medienos rievėlių².

Dendrochronologinis tyrimas leidžia nustatyti, kuriais metais ir kurį metų sezoną medis buvo nukirstas. Datuojant meno kūrinius nustatoma ne tik medienos

¹ Už paramą rašant straipsnį, konsultacijas, nuorodas, leidimus publikuoti jų archyvuose saugomas meno kūrinių dendrochronologinio tyrimo metu darytas nuotraukas ir už visą kitą informaciją labai dėkoju dendrochronologams Tartu universiteto docentui dr. Alarui Läänelaidui, Vytauto Didžiojo universiteto mokslo darbuotojai dr. Rūtilei Pukienei ir vyresniajam mokslo darbuotojui dr. Adomui Vitui. Už suteiktą informaciją, diskusiją, susirašinėjimą ir sugaištą laiką labai dėkoju Lietuvos dailės muziejaus Prano Gudyno restauravimo centro vadovei prof. dr. Jūratei Senvaitienei.

² Alain Orcel, Christian Orcel, Jean Tercier, „La dendrochronologie“, in: *Archives des sciences*, 1993, vol. 46, Nr. 2, p. 191.

A potential group of paintings for dendrochronological dating includes 16th–17th century paintings by European artists (Italian, Flemish, Dutch, Italian, Spanish, etc.). We would like to emphasise this group of paintings because of a wide experience of dendrochronologists in Western and Central Europe. In Western Europe, scientists have access to much more well-replicated oak and pine reference chronologies at present and the majority of museums and private collectors have investigated their collections. A comparison of their results with the dendrochronological analysis of paintings held in Lithuanian museums will contribute to a more precise dating and identify the possible cases of falsification and copying.

Furniture, altars, painted architectural details and other interior objects in secular and religious historical buildings have a huge potential for dendrochronological analysis. The entire group of objects from the 17th and the 18th centuries is still waiting for the attention of researchers (both dendrochronologists and art historians).